

PRZEŚLADOWANIA CYGANÓW NA TLE RASOWYM W EUROPIE

Henriette Asséo

Po pierwszej wojnie światowej państwa europejskie narzuciły swoim krajowym „Cyganom” nadzwyczajny reżim administracyjny i zaprowadziły obowiązek rejestracji rodzin, w tym również dzieci. Nazistowska *Zigeunerpolitik* (polityka anty-cygańska) miała na celu wyniszczenie rodzin niemieckich Cyganów. Według *Zigeunerforscher*, „ekspertów od Cyganów”, wystarczył jeden przodek na poziomie dziadków, bez względu na prowadzony tryb życia, aby cała rodzina uznana została za cygańską. Od 1933 r. tworzone są w miastach *Zigeunerlager*. W 1937 r. Arthur Nebe, szef policji kryminalnej (*Reichskriminalpolizei*am) przy utworzonym przez Himmlera Głównym Urzędzie Bezpieczeństwa Rzeszy RSHA, zaostrzył politykę antycygańską. Himmler podjął decyzję o deportacji Cyganów na wschód od września 1939 r. Z niewiadomych powodów została ona zawieszona. Cykanie zamieszkujący getta żydowskie w Polsce zostali zamordowani w komorach gazowych. Na podstawie dekretu Himmlera - „Auschwitz Erlass”, w dniu 16 grudnia 1942 r. deportowani zostają do Birkenau *Zigeuner* i *Zigeuner-Mischlinge* z Wielkiej Rzeszy, a następnie z pogranicza Włoch i Słowenii oraz z Węgier w 1944 r.

Zigeunerlager (sekcja BII) w Birkenau był straszliwym „obozem rodzinnym”. 16 maja 1944r. wybuchł bunt więźniów obozu cygańskiego. Zostali oni zamordowani w komorach gazowych w nocy z 2 na 3 sierpnia 1944 r. Josef Mengele, wspierany przez swojego szefa Otмара von Verschuera, poddawał torturom „medycznym” dzieci. Rejestr obozowy podaje 23 000 nazwisk, w tym 6000 dzieci. Wraz z wojną totalitarną przyspieszenia nabierają zbrodnie komisarzy w krajach bałtyckich, Wehrmachtu w Serbii i masowe egzekucje Żydów przez *Einsatzgruppen*. Ale zaostrzenie prześladowań przejawia się również w postaci robót przymusowych w Słowacji, obławy na dzieci Jenisch w Szwajcarii, wysiedleń rumuńskich do Transnistrii, eksterminacji prowadzonej w chorwackim Jasenovacu, przymusowej sterylizacji w krajach nordyckich czy internowania we Włoszech.

We Francji po wprowadzeniu dekretu o wyznaczeniu miejsca pobytu, w listopadzie 1940 r. na rozkaz Niemców prefekci internują 6000 osób, w tym dzieci, określanych w ewidencji przedwojennej jako prowadzący „koczowniczy tryb życia”, które zostają uwolnione w 1946 r. Około stu osób zostało deportowanych.

Polityka ta doprowadziła do unicestwienia całych rodzin, od 40 % do 90% Cyganów w zależności od regionu w Europie. Eksterminacja tej ludności została późno uznana za ludobójstwo.

Henriette Asséo jest historykiem, docentem w Wyższej Szkole Nauk Społecznych (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales) w Paryżu i pracownikiem Ośrodka Badań Historycznych (UMR-CNRS-EHESS). Do 2003 r. kierowała sekcją historyczną kolekcji *Interface* oraz „Grupą badań nad europejską historią Cyganów”, utworzoną wraz z Radą Europy, przez Ośrodek Studiów Cygańskich Uniwersytetu René Descartes i przez Uniwersytet Herfordshire.